

1. Анотація

Вирішення проблем з охорони навколишнього природного середовища в сучасну епоху набуває все більшого значення. Взаємовідносини суспільства і природи носять складний і суперечливий характер. Розвиток продуктивних сил, технологій різних виробництв, знань і навичок людей сприяло зростанню їх негативного та руйнівного впливу на природу. Існуюча потреба в екологічній освіті визначається необхідністю усвідомлення суспільством забезпечення сприятливого середовища для життєдіяльності людини, оскільки руйнування системи екологічних відносин може призвести до серйозної екологічної кризи.

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» передбачають засвоєння положень норм Конституції України, міжнародних договорів, імplementованих Україною, чинного національного законодавства, яке регулює екологічні відносини з приводу приналежності, використання, забезпечення екологічної безпеки, відтворення природних ресурсів у їх нерозривному зв'язку з природним середовищем, охорони навколишнього природного середовища з метою реалізації інтересів відповідних суб'єктів і підтримання сталого екологічного розвитку, екологічної рівноваги у країні та окремих її регіонах. Ці знання є необхідними для реалізації та захисту конституційних екологічних прав на безпечне для життя та здоров'я довкілля та на відшкодування заподіяної порушенням цього права шкоди, інших екологічних прав громадян.

Інформація про викладача

Загальна інформація	Ковалевська Тетяна Михайлівна, викладач кафедри наглядно-профілактичної діяльності
Контактна інформація	м. Харків, вул. Баварська, 7, кабінет № 109. Номер телефону - 096-340-19-67
E-mail	rubiko@ukr.net
Наукові інтереси*	підвищення рівня правосвідомості та правової культури майбутніх фахівців служби цивільного захисту
Професійні здібності*	професійні знання і значний досвід роботи в викладанні правових дисциплін

* – заповнюється за бажанням НПП.

2. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 109. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

3. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: «Культура безпеки», «Історія та культура України», «Ґрунтознавство», «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Постреквізити: «Екологія людини», «Культурологія», «Оцінка впливу на довкілля», переддипломна практика (стажування).

4. Характеристика навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: засвоєних теоретичних та практичних знань щодо різнобічних аспектів екологічного права як галузі права і навчальної дисципліни, реалізації та захисту конституційних екологічних прав на безпечне для життя та здоров'я довкілля та на відшкодування заподіяної порушенням цього права шкоди, інших екологічних прав громадян, формування у них практичних вмінь та навичок застосування відповідного законодавства у реальній практичній діяльності. Вивчення цієї дисципліни передбачає засвоєння різнобічних аспектів цієї галузі права, закладає основу для використання спеціалістами одержаних знань у процесі подальшого навчання, а також для формування у них навичок застосування норм екологічного законодавства на практиці при розробці та забезпеченні юридичного супроводу виважених рішень у галузі охорони довкілля, реалізації екологічних прав громадян.

Основні завдання вивчення дисципліни: закріпити, поглибити й узагальнити у здобувачів вищої освіти системні науково-теоретичні знання з питань охорони та раціонального використання природних об'єктів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- основних юридичних понять та термінів з екологічного права України;
- чинного екологічного законодавства;
- процесу виникнення та формування екологічного права;
- особливостей правового регулювання окремих видів користування екологічними об'єктами;
- правових форм охорони, захисту та гарантій при експлуатації власниками та користувачами природних об'єктів, їх екологічних прав та обов'язків.

уміння:

- застосовувати здобуті знання у практичній діяльності;
- узагальнювати та аналізувати практику використання екологічного законодавства;

- самостійно опрацьовувати навчально-нормативний матеріал і наукову літературу.

- за існуючими алгоритмами на основі діючого законодавства оцінювати ступінь небезпеки певного екологічного правопорушення в конкретних умовах і скласти відповідні акти.

- на підставі діючого законодавства ефективно контролювати дотримання норм і правил раціонального природокористування різними організаціями, установами, юридичними та фізичними особами незалежно від підпорядкування.

комунікація: донесення до фахівців та нефахівців інформації щодо основних екологічних законів, правил та принципів охорони довкілля та природокористування;

автономія та відповідальність: спроможність нести відповідальність за вироблення і ухвалення рішень стосовно застосування норм і вимог екологічного законодавства.

Повинні бути сформовані наступні *компетентності:*

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

Результати навчання:

- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

- уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

- розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Заочна форма навчання
Рік підготовки	3-й
Семестр	5-й
Обсяг кредитів ЄКТС	3
Загальна кількість годин	90 год.
Лекції	8 год.
Практичні, семінарські	2 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	80 год.
Вид підсумкового контролю	Диференційований залік

5. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

№ з/п	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
Модульний контроль 1.		
1	<p>Тема 1.1. Предмет, джерела і система екологічного права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та ознаки екологічного права. 2. Предмет і методи екологічного права. 3. Об'єкти екологічного права. 4. Джерела екологічного права. 5. Принципи, функції та норми екологічного права. 6. Система екологічного права. 	Лек. – 2 год. Сем. – 0 год. СР – 9 год.
2	<p>Тема 1.2. Екологічні права і обов'язки громадян. Право природокористування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття екологічних прав громадян. 2. Види екологічних прав громадян. 3. Гарантії екологічних прав громадян та їх форми захисту. 4. Обов'язки громадян у галузі екології. 5. Право природокористування. Принципи права природокористування. 6. Суб'єкти та об'єкти права природокористування. 7. Права і обов'язки природокористувачів. 8. Підстави виникнення та припинення права природокористування. 	Лек. – 0 год. Сем. – 0 год. СР – 9 год.
3	<p>Тема 1.3. Право власності на природні ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття права власності на природні ресурси. 2. Форми права власності на природні ресурси. 3. Підстави для виникнення відносин права власності на природні ресурси. 	Лек. – 2 год. Сем. – 0 год. СР – 9 год.

	<p>4. Об'єкти і суб'єкти права власності на природні ресурси.</p> <p>5. Зміст права власності на природні ресурси. Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси.</p> <p>6. Припинення права власності на природні ресурси</p>	
4	<p>Тема 1.4. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства</p> <p>1. Поняття екологічного правопорушення.</p> <p>2. Екологічна відповідальність.</p> <p>3. Об'єкти та суб'єкти правопорушення.</p> <p>4. Цивільно-правова та дисциплінарна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства.</p> <p>5. Адміністративна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства. Впровадження справ про притягнення до адміністративної відповідальності. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.</p> <p>6. Кримінальна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем – 0 год.</p> <p>СР – 9 год.</p>
Модульний контроль 2.		
5	<p>Тема 2.1. Еколого-правовий режим раціонального використання й охорони земель</p> <p>1. Завдання земельного законодавства.</p> <p>2. Форми та види власності на землю.</p> <p>3. Права та обов'язки власників земель та землекористувачів. захист та гарантія їх прав.</p> <p>4. Використання земель.</p> <p>5. Правова охорона земель. Контроль за використанням та охороною земель.</p> <p>6. Відповідальність за порушення земельного законодавства.</p>	<p>Лек. – 2 год.</p> <p>Сем. – 2 год.</p> <p>СР – 8 год.</p>
6	<p>Тема 2.2. Правовий режим використання, відтворення і охорони надр</p> <p>1. Правова охорона надр. Компетенція органів управління.</p> <p>2. Надання надр у користування. Права та обов'язки користувачів надр. Плата за користування надрами.</p> <p>3. Охорона надр. Державний контроль і нагляд за веденням робіт по</p>	<p>Лек. – 0 год.</p> <p>Сем. – 0 год.</p> <p>СР – 9 год.</p>

	<p>геологічному вивченню надр, їх використанням і охороною.</p> <p>4. Відповідальність за порушення законодавства про надра.</p> <p>1.</p>	
7	<p>Тема 2.3. Правовий режим використання, відтворення і охорони вод та лісів</p> <p>1. Характеристика і завдання водного законодавства. Водний та земельний фонди України.</p> <p>2. Види права водокористування. Охорона вод. Права і обов'язки водокористувачів.</p> <p>3. Відповідальність за порушення водного законодавства.</p> <p>4. Завдання лісового законодавства України. Права та обов'язки лісокористувачів.</p> <p>5. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів.</p> <p>6. Право використання лісових ресурсів. Плата за використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду. Державний облік лісового фонду.</p> <p>7. Відповідальність за порушення лісового законодавства.</p>	<p>Лек. – 0 год. Сем. – 0 год. СР – 9 год.</p>
8	<p>Тема 2.4. Правовий режим використання, відтворення і охорона тваринного світу</p> <p>1. Завдання законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу.</p> <p>2. Об'єкти тваринного світу.</p> <p>3. Основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу.</p> <p>4. Права та обов'язки громадян при використанні об'єктів тваринного світу.</p> <p>5. Права та обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу.</p> <p>6. Охорона тваринного світу. Контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.</p>	<p>Лек. – 0 год. Сем. – 0 год. СР – 9 год.</p>

	7. Відповідальність за порушення законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу.	
9	Тема 2.5. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря 1. Завдання закону про охорону атмосферного повітря. 2. Стандартизація і нормування у галузі охорони атмосферного повітря. Заходи щодо охорони атмосферного повітря. 3. Економічний механізм забезпечення охорони атмосферного повітря. 4. Контроль по охороні атмосферного повітря. 5. Державний облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря. 6. Правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря та відповідальність за них.	Лек. – 0 год Сем. – 0 год. СР – 9 год.
Всього		90 годин

Примітка: Лек. – лекція; Сем. – семінарське заняття; СР – самостійна робота.

6. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Освітньо-професійна програма «Екологічна безпека» для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 10 «Природничі науки», за спеціальністю 101 «Екологія»
2. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р.
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.
9. Водний кодекс України.
10. Лісовий кодекс України.

11. Земельний кодекс України.
12. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».
13. Закон України «Про охорону атмосферного повітря».
14. Закон України «Про звернення громадян».
15. Закон України «Про природно-заповідний фонд України».
16. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження».
17. Закон України «Про тваринний світ».
18. Закон України «Про рослинний світ».
19. Закон України «Про охорону земель».
20. Закон України «Про Червону книгу України».
21. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами».
22. Закон України «Про землеустій».

Допоміжна

23. Аграрное, земельное и экологическое право Украины / Под ред. А.А. Погребного. - Х.: Одиссей, 2010. - 385 с.
24. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Вентурі, 2016. - 216 с.
25. Андрейцев В. /.. Пустовойт М. А., Калшовський С. В. Екологічна експертиза: право і практика.- К.: Урожай, 2012.
26. Бобкова А., Паламарчук В. Горизонти і дієвість екологічного права // Право України. - 2017. - № 7. - С. 106-109.
27. Дмитренко І.А. Екологічне право України. - К.: Атіка, 2017. - 352 с.
28. Екологічне право України / За ред. В.І. Андрейцева. - К.: Істина, 2012. 543 с.
29. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: Юрид. думка, 2015. - 847 с.
30. Екологічне право України: Підручник/ МОН України, НЮА України ім. Я.Мудрого; за ред. А.П.Гетьмана, М.В.Шульги.- Х.: Право, 2013.- 384с
31. Кобецька Н.Р. Екологічне право України. Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2017.-352с.
32. Попов В. К., Шульга М. В., Разметов С. В. Екологічне право України (загальна частина): Навч. посібник.- Харків, 2015.
33. Природноресурсове право України: Навч. Посібн./ За ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2015. -376 с.
34. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / Г. І. Балюк, М. В. Краснова, Ю. С. Шемшученко та інші; За ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: “Юридична думка”, 2018. – 856 с.

7. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Екологічне право» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

перша – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна);

друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;

третья – накопичувальна шкала – 100-бальна.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Тема 1		5	5
	Тема 2			
	Тема 3		5	5
	Тема 4		5	5
Разом за модуль № 1				15
Модуль № 2	Тема 5		5	5
	Тема 6			
	Тема 7			
	Тема 8			
	Тема 9			
Разом за модуль № 2				5
Разом за поточний контроль				20
Диференційований залік				80
Разом за всі види навчальної роботи				100

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;

- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на аудиторному занятті (лекція, семінарське заняття). Він передбачає оцінювання підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на відповідних заняттях та набуття навичок під час виконання відповідних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на заняттях

(оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни, граматично і стилістично без помилок оформлений звітний матеріал;

4 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

3 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

1-2 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені значні граматичні чи стилістичні помилки;

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, використання основної та додаткової літератури.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку (оцінюється від 0 до 80 балів):

61-80 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання, правильно розв'язав усі задачі з повним дотриманням вимог до виконання;

51-60 бали – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст теоретичного питання, але при наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини;

41-50 балів – в цілому здобувач володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

31-40 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо розкрив зміст теоретичного питання, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-30 балів – здобувач лише частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, при цьому допущено суттєві помилки;

0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100 бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційованого заліку:

1. Наддайте поняття та назвіть ознаки екологічного права.
2. Охарактеризуйте предмет і методи екологічного права.
3. Назвіть об'єкти екологічного права.
4. Охарактеризуйте джерела екологічного права.
5. Принципи, функції та норми екологічного права.
6. Проаналізуйте систему екологічного права.
7. Надайте поняття екологічних прав громадян.
8. Назвіть види екологічних прав громадян.
9. Які існують гарантії екологічних прав громадян? Назвіть форми їх захисту.
10. Проаналізуйте обов'язки громадян у галузі екології.
11. Охарактеризуйте право природокористування.
12. Назвіть принципи права природокористування.
13. Проаналізуйте суб'єкти та об'єкти права природокористування.
14. Назвіть права і обов'язки природокористувачів.
15. Охарактеризуйте підстави виникнення та припинення права природокористування.
16. Поняття права власності на природні ресурси.
17. Назвіть форми права власності на природні ресурси.
18. Проаналізуйте підстави для виникнення відносин права власності на природні ресурси.
19. Назвіть об'єкти і суб'єкти права власності на природні ресурси.
20. Зміст права власності на природні ресурси.
21. Охарактеризуйте форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси.
22. Назвіть підстави припинення права власності на природні ресурси
23. Надайте поняття екологічного правопорушення.

24. Що таке екологічна відповідальність?
25. Назвіть об'єкти та суб'єкти екологічних правопорушень.
26. Охарактеризуйте особливості цивільно-правової відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства.
27. Охарактеризуйте дисциплінарну відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства.
28. В чому полягає адміністративна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства.
29. Як здійснюється впровадження справ про притягнення до адміністративної відповідальності.
30. Охарактеризуйте підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.
31. Кримінальна відповідальність за порушення вимог природоохоронного законодавства.
32. Назвіть завдання земельного законодавства.
33. Охарактеризуйте форми та види власності на землю.
34. Назвіть права та обов'язки власників земель та землекористувачів.
35. Як здійснюється використання земель?
36. В чому полягає Правова охорона земель?
37. Як здійснюється контроль за використанням та охороною земель?
38. Назвіть відповідальність за порушення земельного законодавства.
39. Правова охорона надр. Компетенція органів управління.
40. Надання надр у користування.
41. Права та обов'язки користувачів надр.
42. Плата за користування надрами.
43. Охорона надр. Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням і охороною.
44. Відповідальність за порушення законодавства про надра.
45. Характеристика і завдання водного законодавства. Водний та земельний фонди України.
46. Види права водокористування. Охорона вод. Права і обов'язки водокористувачів.
47. Відповідальність за порушення водного законодавства.
48. Завдання лісового законодавства України.
49. Права та обов'язки лісокористувачів.
50. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів.
51. Право використання лісових ресурсів.
52. Плата за використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду.
53. Державний облік лісового фонду.
54. Відповідальність за порушення лісового законодавства.
55. Завдання законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу.